asemel teeksime sellega vaid teadusele karuteeneid ning looksime iseendile linnast võltsi kujutelma. Sellest hoidumiseks ei tohi ümbruseteadus tagasi kohkuda ka inetute vormide vaatlemisest (võrdle 22., 23. ja 24. joon.), kui need aga linna tõelises ümbruses ruumimoodustavalt esinevad, olgu nad siis mistahes sotsiaalsete pahede tagajärg. Kantakse ju geograafiliselt majavorme ja nende rühmitust ning levimist jälgides ühtlasi väärikat materjali sotsioloogile kokku.



34. joon. Tõmpsiruk Kaarlilinnas.
Maison-type de Kaarlilinn : maison oblongue avec grande lucarne et pignon en carton bitumé.

Ülikuga. 3 korstna, pappviilkatusega, 9 akna ja 2 uksega ookerkollane tõmpsiruk. Valeeria uul. 8.

Vorme ei saa me ei kunstiajaloo ega arhitektuuri nõuete kohaselt klassitada, sest esiteks puudub neis abiteadusis endis vastav süsteem ning teiseks ei võta arenev ümbruseteadus oma esemeid ega vorme mitte ainult abiteadusilt, vaid loob neid rühmitades oma tarvete kohaselt isesüsteemi. See ei arvesta esimeses joones mitte ornamenti, fassaadi mustrit ja skeeme ning stiilitunnuseid, vaid teeb seda nende väärtuste järele, milledest välja kasvavad uuliseinamid, väljade äärmikud ning sargade ja linna siluett, mis kujundavad masse, asetavad katuseid rütmi, seinu vastavusse ning mis küll esinevad ikka uuesti üksiku erilisis iseloomujoonis, kuid on lõppeks ikkagi sõltumatud ajamoest ja stiilist. Seega ei ole niipalju küsimuses üliriie ja mask, kuivõrt kehade endi leidmine. Peame majavormide klassitamisel loobuma kõrvalisist tunnuseist ja tuginema vaid olulisimale — s. o. majakere ja katuse vormile. Seda saavutame aga kindlaimalt, kui asume lihtsale geomeetrilisele vaatekohale ja arvestame peale põhijoonise ka mõõdete suurussuhteid.



35. joon. Tõmpvilak Kaarlilinnas.
Maison-type de Kaarlilinn : maison longue à pignon en carton bitumé, combinaison de deux styles.

Musta pappviilkatusega, 4 korstna, 10 akna ja 2 uksega tõmpvilak Aida uul. Tekkeliselt kahest tõmpruudikust koostuv liitmaja.

Et selline süsteem tänapäeva maateaduses puudub ja literatuuris on vaid mainitud printsiibele viidatud (72) (76) (81) või regionaalselt ning laadilt piiratud katseid tehtud (40) (59) (60) (65) (100) (101), siis on tulnud käesoleva töö sooritamise kõrval asuda ka esmakordselt vastava süsteemi koostamisele[1]).

1) Siinkohal on ta esitatud vaid sel määral, mida nõuab Tartu kirjeldus.

Tartu, lk. 229